

Správa o rozvíjaní digitálnej gramotnosti detí v materských školách
v školskom roku 2010/2011 v SR

Počas výkonu komplexnej inšpekcie v materských školách (MŠ) bola zvýšená pozornosť venovaná rozvíjaniu digitálnej gramotnosti (DG) detí. Úloha bola zrealizovaná v **196** školách (čo bolo **6,83 %** z celkového počtu MŠ v SR), z toho bolo **166** štátnych MŠ, **3** cirkevných (CMŠ) a **27** súkromných (SMŠ). S vyučovacím jazykom slovenským (VJS) bolo **171** MŠ, s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) **18**, s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským (VJS/VJM) **4**, s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským (VJS/VJU) **1** MŠ a v AJ vyučovali **2** MŠ. Zdrojom informácií k vyhodnoteniu úrovne rozvíjania DG detí boli informačný dotazník pre riaditeľa MŠ, rozhovory s pedagogickými zamestnancami, fyzická kontrola interiérov, analýza dokumentácie a výsledky **448** hospitácií.

Kontrolované školy (okrem troch¹) boli vybavené digitálnymi technológiami (DT) prostredníctvom národného projektu, avšak učitelia ojedinele (35,20 %) cielene podporovali DG detí. Niektoré eliminovali dostupnosť k počítaču a tlačiarňu umiestnením v kancelárii riaditeľa. Zriadením webových sídiel, mnohé mali príťažlivú grafiku a obsahovú úroveň, školy zvýšili vlastný imidž a zintenzívnili informovanosť zákonných zástupcov a verejnosti o zámeroch, organizovaní rôznych aktivít a pravidlách chodu školy, podmienkach prijímania detí do MŠ a pod. Fotodokumentáciu a videozáznamy zverejňovali s informovaným súhlasom zákonných zástupcov. Prístup na internet malo 130 (66,32 %) a emailovú komunikáciu využívalo 68² (34,69 %) škôl na informovanie zákonných zástupcov o napredovaní detí, odhlasovanie detí, diskusie a dotazníky; na zasielanie oznamov týkajúcich sa osobného prevzatia rozhodnutí a pod.; komunikovanie so zriaďovateľom a rôznymi inštitúciami³. Počítačovú učebňu malo 25 (12,76 %) škôl, však nie všetky ju aktívne využívali na podporovanie manipulačných zručností a informačných kompetencií detí. Ciele a učebné osnovy (UO) zamerané na rozvíjanie DG detí malo rozpracované v školskom vzdelávacom programe 81 (41,33 %) škôl, čo je porovnateľné s predchádzajúcim školským rokom. V plánoch výchovy a vzdelávania zväčša absentovali ciele podporujúce DG detí. Činnosti s DT boli realizované skôr náhodne, čo neumožňovalo dodržiavanie zásad postupnosti, primeranosti a monitorovanie zlepšujúcich sa výkonov detí.

Z celkového počtu 891 učiteľov kontrolovaných škôl absolvovalo vzdelávanie v oblasti DT 163 (18,29 %) a prihlásených bolo 376 (42,20 %). Uvítali by edukačné programy súvisiace s UO štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP). Príčinami nezájmu vzdelávať sa a využívať DT boli najmä nedôvera vo vlastné schopnosti a blížiaci sa odchod do dôchodku. Často nemali prehľad o spektre edukačných programov v MŠ, ich obsahu a využití. Riaditelia v dotazníku uviedli, že 607 (68,12 %) učiteľov využívalo DT⁴ najviac v hrách a hrových činnostiach. Mnohí aj vlastným angažovaním sa nadobúdali základné digitálne spôsobilosti a využívali osobný počítač (PC) na administratívne účely, tvorbu školského časopisu, učebných materiálov a prezentácií pre rodičov, plánovanie výchovno-vzdelávacej činnosti (VVČ) i aktualizovanie webového sídla školy. Pozitívne sa vyjadrovali o záujme detí využívať PC⁵, digitálny fotoaparát a digitálne hračky podporujúce

¹ Z dôvodu krátkej existencie neboli centrálné vybavené DT v Košickom kraji 1 SMŠ a CZŠ s MŠ, v Prešovskom kraji 1 škola.

² Prostredníctvom internetu komunikovalo s rodičmi 12 škôl Bratislavského kraja, 11 Trenčianskeho, 10 Žilinského, 9 Trnavského, 8 Prešovského, 7 Nitrianskeho a Košického, 4 Banskobystrického kraja.

³ Napr. metodicko-pedagogickým centrom, školským úradom, krajským školským úradom, školskou inšpekciou.

⁴ Interaktívnu tabuľu mali 2 MŠ v Trenčianskom a v Žilinskom kraji, 1 SMŠ v Bratislavskom a v Košickom kraji, 1 MŠ v Nitrianskom kraji. Deti jednej MŠ Prešovského kraja mali možnosť v rámci spolupráce so ZŠ riešiť edukačnú úlohu na interaktívnej tabuli.

⁵ Deti 1 MŠ v Prešovskom kraji sa zúčastnili okresnej súťaže v programovaní „Odpady útočia“.

ich pozornosť, koncentráciu, vytrvalosť, zmysel pre detail, komunikatívne a vizuomotorické spôsobilosti. Deti bezproblémovo reagovali na pokyny edukačných programov, vzájomne si v malých skupinkách radili a pomáhali. Prínosom bolo ciele využívanie PC v krúžkoch a v oboznamovaní detí s anglickým jazykom. Riaditelia konštatovali, že digitalizácia MŠ prispela k skvalitneniu VVČ a celkovej informovanosti učiteľov a detí prístupom na internet. Za negatíva označili možnosť vzniku rôznych zdravotných a mentálnych komplikácií⁶, konflikty detí spôsobené nedostatočným vybavením tried PC (priemerne 1 v triede) i zamietavý postoj zákonných zástupcov k činnostiam detí s PC v MŠ. V nemalej miere aj neprímerané využívanie PC⁷ v domácom prostredí na úkor pohybových aktivít, sociálnej a verbálnej komunikácie detí. Zákonní zástupcovia⁸ podporovali rozvíjanie DG detí zväčša inštaláciou a údržbou vhodných edukačných programov a hier, programovaním digitálnych hračiek, vedením fotografického a počítačového krúžku. Sponzorzy prispeli k vybaveniu tried a zúčastňovali sa rôznorodých aktivít⁹ s DT.

Deťom boli DT voľne dostupné v 138 (70,10 %) školách, ktoré často bez konkrétne stanoveného cieľa spontánne využívali a samé intuitívne zvládali postupy a riešili úlohy edukačných programov. Vedeli vypnúť a zapnúť počítačovú jednotku, primerane manuálne ovládali myš, otvárali a zatvárali aplikácie, skenovali obrázky a ukladali ich do vytvorených priečinkov, orientovali sa na klávesnici a ploche monitora. Ojedinele individuálne, vo dvojiciach a menších skupinách mali možnosť manipulovať s digitálnymi učebnými pomôckami a hračkami. Vhodne reagovali na ich audiovizuálne signály. Posúvaním Bee-Boot včely po štvorcovej sieti prezentovali schopnosť programovať a orientovať sa na ohraničenej ploche. Napriek uľahčenému nadobúdaniu poznatkov v rôznorodých praktických činnostiach mali málo príležitostí na porovnávanie a konfrontovanie získaných informácií s reálnym a virtuálnym prostredím. Učitelia málo využívali DT a internet ako prostriedok učebných problémov (35,20 %) a zväčša zaužívanými klasickými postupmi s presadzovaním vlastných predstáv prispeli k málo vyhovujúcej úrovni (43,40 %) samostatného tvorivého riešenia učebných problémov a postupov deťmi. Tým obmedzili ich kritické, logické a tvorivé myslenie. V porovnaní s predchádzajúcim rokom bola vo väčšej miere venovaná pozornosť dodržiavaniu pravidiel a zásad ochrany zdravia detí. Sporadicky bolo zaznamenané dlhšie zotrvávanie a nevhodné sedenie detí pri PC. Hospitačné zistenia ŠI o rozvíjaní DG detí vo VVČ znázorňuje graf č. 1.

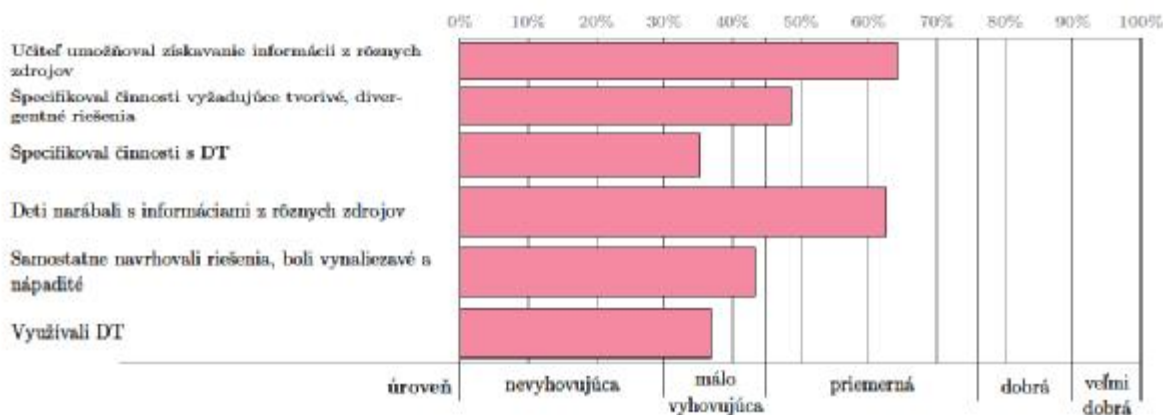
⁶ Napr. poškodenia zraku, sluchu, nevhodné držanie trupu, svalová atrofia, obezita, poruchy spánku, zvýšená agresivita.

⁷ Počítačové hry, ktoré často nezodpovedali veku, intelektovému a emocionálnemu potenciálu detí.

⁸ V Nitrianskom kraji mali zákonní zástupcovia detí jednej školy možnosť prostredníctvom internetu a školského kamerového systému sledovať činnosti detí.

⁹ V 1 MŠ Trnavského kraja bola realizovaná prednáška „Význam znalosti práce s PC pod dohľadom rodiča.“, v Prešovskom a v Žilinskom kraji boli prezentácie využívania DT vo VVČ; v Prešovskom kraji tvorivé dielne - digitálne fotografie, tvorba prezentácií a portfólií.

Graf č. 1 Rozvíjanie DG detí vo VVČ

Záver

Materské školy boli centrálné vybavené digitálnymi technológiami. Niektoré mali podporovanie digitálnej gramotnosti detí rozpracované v školskom vzdelávacom programe. V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom stúpol záujem pedagogických zamestnancov o vzdelávanie v uvedenej oblasti. Deti preukázali digitálnu gramotnosť najmä manuálnym ovládaním základných funkcií osobného počítača, programovateľnej včely, digitálneho fotoaparátu a rôznym spektrom poznatkov získaných aj z mimoškolského prostredia. Zlepšenie si vyžaduje získavanie a porovnávanie informácií pokusmi, experimentovaním a málo vyhovujúca úroveň (35,20 %) špecifikovania činností detí pomocou DT.

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- špecifikovanie činností detí pomocou digitálnych technológií
- podporovanie detí pri hľadaní čo najzaujímavejších riešení, možných postupov a originálnych nápadov
- využívanie a porovnávanie informácií z rôznych zdrojov

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- podporovať v spolupráci so zriaďovateľom digitálnu spôsobilosť učiteľov
- monitorovať plánovanie a podporovanie informačnej a digitálnej gramotnosti detí

Štátnemu pedagogickému ústavu

- zabezpečiť materským školám edukačné programy podporujúce dosiahnutie špecifických cieľov štátneho vzdelávacieho programu